

TÜRKİYE DİN EĞİTİMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Religious Education Studies

Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları altı ayda bir yayımlanan uluslararası ve hakemli bir dergidir.

Turkish Journal of Religious Education Studies is an international, peer reviewed and biannual journal.

Sayı/Number 7 • Haziran/June 2019 • ISSN 2149-9845 • E-ISSN 2636-7807

İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü / Owner and Chief Executive Officer

Mehmet BAHÇEKAPILI

Baş Editör / Editor in-Chief

Mustafa USTA

Sayı Editörü / Editor

Hakkı KARAŞAHİN

Editörler / Editors

Siebre MIEDEMA (VU University Amsterdam)	Christopher G. ELLISON (The University of Texas at San Antonio)
Cemal TOSUN (Ankara Üniversitesi)	Recai DOĞAN (Ankara Üniversitesi)
Muhittin OKUMUŞLAR (Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi)	Zeki Salih ZENGİN (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Nurullah ALTAŞ (Atatürk Üniversitesi)	Michael NIELSEN (Georgia Southern University)
Ahmet KOÇ (Marmara Üniversitesi)	Friedrich SCHWEITZER (Eberhard Karls Universität Tübingen)
Mehmet BAHÇEKAPILI (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi)	Süleyman AKYÜREK (Erciyes Üniversitesi)
Safnaz ASRİ (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi)	Mohammed DERRADJ (University of Algeria II)
Ednan ASLAN (Universität Wien)	Kenan SEVINÇ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Zuhal AĞILKAYA ŞAHİN (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi)	Murat Şimşek (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Kitap Değerlendirme Editörleri / Book Review Editors

Hakkı KARAŞAHİN (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)	Ahmet GEDİK (İzmir Katip Çelebi Üniversitesi) -
Ahmet Ali ÇANAKCI (Balıkesir Üniversitesi)	

Yayın Kurulu / Editorial Board*

Zuhal AĞILKAYA ŞAHİN, İstanbul Medeniyet Üniversitesi (TURKEY)	Ayman AGBARIA, University of Haifa (ISRAEL)
Muhsin AKBAŞ, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)	Süleyman AKYÜREK, Erciyes Üniversitesi (TURKEY)
Ednan ASLAN, Universität Wien (AUSTRIA)	Safnaz ASRİ, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)
Nedim BAHÇEKAPILI, Islamitische Universiteit Europa (HOLLAND)	Mehmet BAHÇEKAPILI, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)
İrfan BAŞKURT, İstanbul Üniversitesi (TURKEY)	Bayraktar BAYRAKLI, Marmara Üniversitesi (TURKEY)
Beza BİLGİN, Ankara Üniversitesi (TURKEY)	Ahmet Ali ÇANAKCI, Balıkesir Üniversitesi (TURKEY)
Mohammed DERRADJ, University of Algeria II (ALGERIA)	Abdurrahman DODURGALI, Marmara Üniversitesi (TURKEY)
Recai DOĞAN – Ankara Üniversitesi (TURKEY)	Christopher G. ELLISON, The University of Texas at San Antonio (USA)
Ahmet GEDİK, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)	Recep Emin GÜL, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)
Hülya HACİSMAİLOĞLU, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)	Michael NIELSEN, Georgia Southern University (USA)
Hakkı KARAŞAHİN, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)	Recep KAYMAKCAN, Sakarya Üniversitesi (TURKEY)
Ahmet KOÇ, Marmara Üniversitesi (TURKEY)	Mustafa KÖYLÜ, Ondokuz Mayıs Üniversitesi (TURKEY)
Muhiddin OKUMUŞLAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi (TURKEY)	Siebre MIEDEMA, VU University Amsterdam (HOLLAND)
Friedrich SCHWEITZER, Eberhard Karls University (GERMANY)	Halil İbrahim ŞENAVCU, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY)
Bülent UÇAR, Universität Osnabrück (GERMANY)	Mustafa USTA, Marmara Üniversitesi (TURKEY)
Prof. Dr. Edmunt WEBER, Universität Frankfurt am Main (GERMANY)	Samet YAĞCI (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (TURKEY))

*Soyadına göre alfabetik sırada / In alphabetical order by surname

Kapak Tasarımı / Cover Design

Furkan Selçuk Ertargin

Tasarım / Graphic Design

Mehmet BAHÇEKAPILI - Safnaz ASRİ

Baskı / Printed By - Baskı Tarihi / Printed Date

Limit Ofset – 27.06.2019

İNDEKSLER

İMAM HATİP ORTAOKULU DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL ALAN YETERLİLİKLERİ*

İbrahim ARAS**

E-mail: ibrahimaras43@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1481-4286>

Veli ÖZTÜRK***

E-mail: veli.ozturk@deu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-4166-5864

Citation/©: Aras, İ., & Öztürk, V. (2019). İmam hatip ortaokulu din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 7, 101-123.

Öz

Bu çalışmada, “İmam Hatip Ortaokulu (İHO) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlilikleri” anketi ile öğretmenlerin “önem” ve “yeterlik” algı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)’in belirlediği “Özel Alan Yeterlilikleri” 20 farklı üniversiteden 48 uzmanla 2 DKAB öğretmenin görüşleri doğrultusunda, 5’li likert tipi anket formuna dönüştürülmüştür. Çalışmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan “İHO DKAB Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlilikleri Anketi” 2015 yılında öğretmenlerin seminer dönemlerinde uygulanmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Kütahya, Uşak, Balıkesir, Eskişehir, Manisa ve Afyonkarahisar illerindeki 78 İHO’da çalışan 355 DKAB öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin analizinde maddelere katılım düzeyiyle ilgili olarak ağırlıklandırılmış ortalama değerleri tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, Öğretmenlerin, özel alan yeterlik maddelerini yüksek düzeyde önemli gördükleri ve yeterlik maddelerine göre kendilerini yeterli hissettikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kavramlar: İmam hatip ortaokulu, Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni, Öğretmen yeterlilikleri, Özel alan yeterlilikleri, Din eğitimi.

* Bu Çalışma yazarın “İmam Hatip Ortaokulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlilikleri” adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Mezunu.

*** Dr. Öğretim Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi ABD Öğretim Üyesi.

SPECIAL FIELD COMPETENCIES OF RELIGIOUS CULTURE AND ETHICS COURSE TEACHERS AT IMAM HATIP SECONDARY SCHOOLS

Abstract

In this research it was aimed to determine special field competencies of teachers of religious culture and ethics course who work at Imam- Hatip secondary schools and fix teachers' importance and proficiency levels according to the determined competencies. In the research, the "Special Field Competencies" determined by the Ministry of National Education were converted into a 5-point likert type questionnaire in accordance with the opinions of 48 experts from 20 different universities and 2 experienced teachers of religion and morals. Quantitative research method was used in the research. Prepared by the researcher, in accordance with the opinions of the experts, "The Questionnaire of Special Field Competencies of religion and morals teachers at Imam-hatip secondary schools" was applied in the occupational work periods of teachers in 2015. The obtained data were analyzed with statistical methods. The sample of the study consists of 355 teachers working in 78 Imam-Hatip Secondary school in Kütahya, Uşak, Balıkesir, Eskişehir, Manisa and Afyonkarahisar provinces. In the analysis of the data, the weighted mean values related to the level of participation in the questionnaire items were determined. As a result of the research, it was determined that the teachers see the Field-special competency components as important at a high level and that they felt competent in terms of these competency components.

Keywords: Imam hatip secondary school, Religious culture and ethics course teacher, Teacher competencies, Special field competencies, Religious education.

Giriş

Din, insanların duygu, düşünce ve davranışlarını ilahi esaslara uygun amaçlar doğrultusunda, kendi iradeleri ile kalıcı davranışlar haline getirmeyi ve insanlara yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için yürütülecek rehberlik görevinin, işinin ehli öğretmenler tarafından yapılması oldukça önemlidir (Zengin, 2015, s.13). İlim ehlinde aranacak özellikler herkeste kolayca bulunacak vasıflar değildir. Bir uzmanlık mesleği olan öğretmenliğin de kendine özgü nitelikleri ve yeterlik seviyeleri bulunmaktadır. Öğretmen yeterlikleri, öğretmenin meslekî gelişiminin yanında, öğrencinin, velinin ve okulun gelişimini destekleyecek, dolayısıyla da eğitimin niteliğinin artırılmasında tüm paydaşlara önemli katkılar sağlayacaktır (MEB, 2008, ss.II-X). MEB'e göre "Özel Alan Yeterlikleri", "Öğretmenlik mesleğini verimli ve etkili bir biçimde yerine getirebilmek amacıyla alanlara özgü olarak sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumlar" olarak ifade edilmektedir

(MEB, 2008, s.VIII). Ülkemizde DKAB öğretmenlerine yönelik çeşitli araştırmalar yapılmış ancak İHO'da görev yapan DKAB öğretmenlerinin "Ortaokul DKAB Öğretmeni Özel Alan Yeterlik Maddeleri"ni hangi düzeyde önemli gördükleri ve yeterlik maddelerine göre kendilerini hangi düzeyde yeterli hissettikleri henüz araştırılmamıştır. MEB tarafından ortaokullarda görev yapan DKAB öğretmenleri için hazırlanan özel alan yeterliklerinin alanda uygulamalarına yönelik çeşitli sorunlar olduğu düşünülmektedir. Bu sorunlara yönelik çözümler geliştirilmesi için İHO'da görev yapan DKAB öğretmenlerinin özel alan yeterliklerine yönelik görüşlerinin alınması planlanmaktadır.

1986'da Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) tarafından öğretmenlerin sahip olması gereken özellikler madde madde tespit edilmiştir (Uslu, 2014, ss.41-45). Türkiye'de MEB'in öncülüğünde öğretmen yeterliklerini belirlemeye yönelik ilk ciddi çalışma 1995 yılında başlatılmış, zaman zaman kesintiye uğrasa da günümüze kadar sürdürülmüştür (Işıkdogan, 2006, s.13). MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (ÖYEGM) tarafından 2008 yılında 16 alanın özel alan yeterlikleri "İlköğretim DKAB Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri" de dâhil olmak üzere tespit edilmiş ve kitap halinde basılmıştır (MEB, 2008). Alan yazın incelendiğinde konuyla ilgili pekçok araştırma yapıldığı anlaşılmaktadır. "Özel Alan Yeterlikleri" üzerine tamamlanmış araştırmalardan bazıları şunlardır: Görkaş (2017); Kandirmaz (2017); Aytekin (2016); Candaş (2016); Er (2017); Atmaca (2016); Karabulutlu (2016); Köroğlu (2015); Gülyüz (2015); Karadoğan (2014); Özyurt (2014); Özkan (2014); Çavuş (2014); Kararmaz (2013); Selçuk (2013); Fidan (2012); Duman (2012); Özbilen (2012); Şengül (2012); Gül (2012); Gülteke (2012); Avcı (2011); Güneş (2011); Bingöl Meşe (2010); Özlük (2010); Yılmaz (2010); Aydın (2010); Kök Çiftçi ve Ayık (2014); Mete (2012); Coşkun, Özer ve Tiryaki (2010); Karacaoğlu (2008); Kahramanoğlu ve Ay (2013); Uslu (2014) özel alan yeterlikleri üzerine çalışma yapan araştırmacılarıdır.

Bu araştırmada İHO'larda görev yapan DKAB öğretmenlerinin özel alan yeterliklerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçtan hareketle araştırmanın temel sorusu; İHO'larda görev yapan DKAB öğretmenlerinin özel alan yeterliklerine yönelik yaklaşımları nasıldır? şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmada cevap aranacak alt sorular şunlardır:

"İHO DKAB öğretmenlerinin özel alan yeterlik düzeyleri nasıldır?"

"Öğretmenlerin özel alan yeterliklerini önemli görme düzeyleri nasıldır?"

Araştırmaya konu olan İHO DKAB öğretmenlerinin taşıdığı sorumluluk ve görev oldukça önemlidir. Öğrencilerin DKAB alanıyla ilgili derslere yönelik ilgi göstermesi ve derslerin verimli olabilmesi, DKAB öğretmenin sahip olduğu yeterliklerle yakından ilişkilidir. Bu nedenle araştırmanın; halen İHO'da DKAB öğretmeni olarak görev yapanlara yapanlara durumlarını değerlendirme, eksikliklerini giderme ve kendilerini geliştirme imkânı verecek olması ve DKAB Öğretmeni yetiştiren fakültelere, araştırmacılara, konunun tüm

paydaşlarına, MEB'e ve bu konuda çalışma yapan diğer kurum ve kuruluşlara katkı sağlayacak olması bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

1. Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın deseni, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin analizleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli

İHO DKAB öğretmenlerinin özel alan yeterliklerinin, öğretmenlerin bu yeterliklere yönelik görüşlerinin, önem ve yeterlik düzeylerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışma, nicel araştırma yöntemi ile hazırlanmıştır. Öğretmenlerin yeterlik seviyelerini incelemek amacıyla deneysel olmayan nicel araştırma desenlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, "geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır" (Karasar, 1991, s.77). Başka bir ifade ile tarama modeli, bir konu ya da olaya ilişkin katılımcıların ilgileri, görüşleri, algıları, becerileri, yetenekleri tutumları ve benzeri (vb.) özelliklerinin incelendiği araştırmalara denilmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014; Büyüköztürk, 2008; Can, 2016; Creswell, 2010; Gürbüz ve Şahin, 2015; Karakaya, 2009, ss.55-84). Bu model, geniş bir evrenin birtakım özelliklerinin tanımlanmasında, birçok değişken arasındaki ilişkilerin aynı anda test edilmesine imkân sağlamaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2015; Özdemir, 2015, ss.77-97).

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'de İHO'larda görev yapan DKAB öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleminin tespit edildiği dönem içinde Türkiye genelinde bulunan İHO'larda görev yapan toplam 3362 DKAB öğretmeni bulunmaktadır. Araştırmanın örnekleme, küme örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Örneklem grubuna dâhil olan il merkezlerinin seçiminde Basit Tesadüfi Örneklem Tekniği (Simple Random) ile 6 il (Eskişehir, Kütahya, Afyon, Uşak, Manisa ve Balıkesir) seçilmiştir. İkinci aşamada bu illerde yer alan İHO'lar arasında yine Basit Rastgele Örneklem Tekniği kullanılarak en az 78 okul seçilmiştir. Üçüncü aşamada ise seçilen bu 78 okulda görev yapan 355 DKAB öğretmene hazırlanan anket formları dağıtılmıştır. Örneklem; 3 farklı coğrafi bölgede yer alması; farklı bölgelerden 3 farklı büyük şehrin olması; bunun yanında orta seviyede gelişmiş illerin de bulunması; kırsal ya da kentsel gibi farklı yönleri bulunan tüm okulların araştırmaya dâhil edilmiş olması; ayrıca seminerlerde Türkiye'nin farklı bölgelerinden farklı niteliklere sahip öğretmenlerin de araştırmaya misafir katılımcı olarak katkı sunmuş olması gibi sebeplerin yanında % 95'lik güvenilirlik seviyesi göz önüne alındığında tesadüfi

yöntemle seçilen 355 öğretmenin evreni yansıtacağı değerlendirilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014).

1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler, nicel veri toplama araçları kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada kullanılan anket MEB'in düzenlediği yeterlik maddelerinin uzmanların görüşleri doğrultusunda geliştirilmesi sonucu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Araştırma için yeni bir ölçek geliştirilmemiştir. Hazırlanan anket formu; kişisel bilgiler bölümü ve 57 maddelik likert tipi anket bölümünden oluşmaktadır.

1.3.1. Kişisel Bilgiler

Anketin kişisel bilgiler bölümü, öğretmenlerinin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik 17 soruluk bir bölümdür. Bu bölüm İHO'larda görev yapan DKAB öğretmenlerinin; yaş, evlilik, mezun olduğu lise, fakülte, hizmet yılı, haftalık girdiği ders saati sayısı gibi kişisel yönlerinin belirlenmesini amaçlamıştır.

1.3.2 İHO DKAB Öğretmenleri Özel Alan Yeterlilikleri Anketi

Araştırmada kullanılan anket hazırlanırken; MEB'in düzenlediği "Ortaokul DKAB Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlilikleri"ne ait 98 yeterlik maddesi değerlendirmeye alınmış, 2 Ölçme ve Değerlendirme Ana Bilim Dalı (ABD) uzmanının görüşleri doğrultusunda panel anket şekline dönüştürülerek uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşleri; Türkiye'deki 20 devlet üniversitesinin ilahiyat fakültesi, islami ilimler ve eğitim fakültelerinde görevli 48 uzman ile 2 tecrübeli İHO DKAB öğretmeninden oluşmaktadır. Uzmanların 98 madde hakkındaki görüşleri ve ölçme ve değerlendirme ABD uzmanlarıyla yapılan değerlendirmeler sonunda araştırmacı tarafından 57 maddelik 5'li likert tipi "İHO DKAB Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlilikleri Anketi" hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formu DKAB öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerine ("Alan Bilgisi", "Alan Eğitimi Bilgisi" ve "Tutum ve Değerler") yönelik algılarını belirlemeyi hedefleyen 57 maddeden oluşmaktadır. Anket formu; öğretmenlerin maddeleri hangi düzeyde önemli gördüklerini ve maddelere göre kendilerini hangi düzeyde yeterli hissettiklerini belirttikleri iki farklı anket formu olarak hazırlanmış ve uygulanmıştır.

1.4. Verilerin Analizi

Anket aracılığı ile elde edilen veriler araştırmacı tarafından istatistiksel program kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgilerin frekansları ve yüzdelik dağılımları belirlenmiştir. Anket maddelerine katılım düzeyi ile ilgili olarak ağırlıklandırılmış ortalama değerleri tespit edilmiştir.

2. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırma verilerine dayalı olarak elde edilen bulgular ve bulgulara ait yorumlar yer almaktadır.

2.1. Sosyo-Demografik Bulgular

Tablo 1. Örneklem Cinsiyet Dağılımı

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
Kadın	82	32,5
Erkek	170	67,5
Toplam	252	100

Tabloya göre çalışmaya katılan toplam 252 öğretmenden yaklaşık % 33'ü kadın (n=82), % 67'si de (n=170) erkektir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Medeni Durumları

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
Bekâr	41	16,3
Evli	210	83,3
Diğer	1	0,4
Toplam	252	100

Çalışmaya katılan öğretmenlerin medeni durumları incelendiğinde grubun büyük bölümünün evli (n=210) olduğu, bekâr öğretmenlerin (n=41) sayıca az olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Yaş Gruplarına Göre Durumları

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
20-30	55	21,8
31-40	93	36,9
41-50	62	24,6
51 ve yukarı	42	16,7
Toplam	252	100

Öğretmenlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde yaklaşık 37'si 31-40 yaş arasında, % 22'si 20-30 yaş arasında, % 25'i 41-50 yaş arasında, % 16,7'si 51 ve yukarı yaş arasında oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Lise Türlerine Göre Durumları

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
İmam Hatip Lisesi (İHL)	221	87,7
Diğer lise	31	12,3
Toplam	252	100

Öğretmenlerin % 87,7'sinin İHL mezunu (n=220), % 12,3'sinin de diğer lise mezunu (n=31) olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Hafız Olup Olmama Durumları

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
Hafız	26	10,3
Hafız değil	226	89,7
Toplam	252	100

Çalışmaya katılan öğretmenlerin % 89,7'sinin hafız olmadığı (n=226), % 10,3'ünün ise (n=26) hafız olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Öğretmenlerin Mezun Olduğu Fakülte / Yüksekokul Durumları

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
Yüksek İslam Enstitüsü (YİE)	4	1,6
İlahiyat ön lisanstan sonra, ilahiyat lisans tamamlama (İLİTAM)	3	1,2
İİF	7	2,8
İF (Mezun olduktan sonra pedagojik formasyon (Mezun O.S. P.F.))	28	11,1
İF (Pedagojik formasyonlu (PF))	150	59,5
İlköğretim DKAB Öğretmenliği	57	22,6
Diğer	3	1,2
Toplam	252	100

Öğretmenlerin yaklaşık % 59,5'i İF Pedagojik Formasyonlu (PF) mezunu (n=150), % 22,6'sı İlköğretim DKAB öğretmenliği mezunu (n=57), % 11,1'i İF (mezun olduktan sonra pedagojik formasyon (Mezun O.S. P.F.)) mezunu (n=28), % 2,8'i de İİF mezunu (n=7), % 1'i de YİE, İLİTAM veya diğer bölümlerden mezun olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Öğretmenlerin Haftalık Girdiği Toplam Ders Saati Sayısına İlişkin Durumları

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
2-15	45	17,9
16-25	53	21
26 ve daha fazla	154	61,1
Toplam	252	100

Tabloya göre 154 öğretmenin (% 61,1 ile) 26 veya daha fazla saat derse girdiği, 53 öğretmenin (% 21 ile) 16-25 saat arası derse girdiği, 45 öğretmenin (% 17,9 ile) 2-15 saat arası derse girdiği görülmektedir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğinde Kaç Yıl Görev Yaptığına İlişkin Durumları

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
1-5	72	28,6
6-10	45	17,9
11-20	60	23,8
21 ve üstü	75	29,8
Toplam	252	100

Tabloya göre öğretmenlerin 75'i (% 29,8 ile) 21 yıl veya daha fazla, 72'si (% 28,6 ile) 1-5 yıl, 60'ı (% 23,8 ile) 11-20 yıl, 45'i de (% 17,9 ile) 6-10 yıl arası hizmeti bulunmaktadır.

Tablo 9. Öğretmenlerin Lisans Eğitimi Dışında DKAB Öğretmenliğiyle İlgili Herhangi Bir Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılmaya İlişkin Görüşleri

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
Evet katıldım	101	40,1
Hayır katılmadım	151	59,9
Toplam	252	100

Tabloya göre öğretmenlerin 151'i (% 59,9 ile) hizmet içi kursa katılmadığı, 101'i (% 40,1 ile) hizmet içi kursa katıldığı görülmektedir.

Tablo 10. Öğretmenlerin En Son Mezun Olduğu Yükseköğrenim Durumları

	Frekans (Sıklık)	Yüzde
Lisans	226	89,7
Yüksek lisans	26	10,3
Toplam	252	100

Tabloya göre öğretmenlerin yaklaşık % 90'ı lisans mezunu, lisans mezuniyeti sonrasında yüksek lisans yapanlar ise yaklaşık % 10'dur.

Tablo 11. Öğretmenlerin Kur'an-ı Kerim ve Arapça Dersine İlişkin Görüşleri

		Frekans (Sıklık)	Yüzde
Kur'an-ı Kerim Dersi Öğretimindeki Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri	Evet, yeterliyim	162	64,3
	Kısmen yeterliyim	77	30,6
	Hayır, yeterli olduğumu düşünmüyorum	13	5,2
	Toplam	252	100
Arapça Dersine Girmeye İlişkin Görüşleri	Evet, isteyerek	96	38,1
	İsteksiz olarak ya da zorunluluktan girmiyorum	23	9,1
	Hayır, girmiyorum	133	52,8
	Toplam	252	100

Tablo 11'e göre Kur'an-ı Kerim dersi öğretiminde 162 öğretmenin (% 64,3 ile) kendisini yeterli bulduğu, 77 öğretmenin (% 30,6 ile) kısmen yeterli bulunduğu, 13 öğretmenin de (% 5,2 ile) kendisini yeterli bulmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin Arapça dersine isteyerek ya da isteksiz olarak girip girmediğine ilişkin görüşlerine göre 133 öğretmenin (% 52,8 ile) Arapça dersine hiç girmedeği, 23 öğretmenin (% 9,1 ile) Arapça derslerine isteksiz olarak ya da zorunluluktan girdiği, 96 öğretmenin ise (% 38,1 ile) Arapça derslerine isteyerek girdikleri anlaşılmaktadır.

2.2. "İHO DKAB Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri

Araştırmanın amaçları doğrultusunda araştırmada katılımcılara İHO DKAB Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliliklerine yönelik yeterlik ve önem düzeylerini tespit etmek amacıyla sorular yöneltilmiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

2.2.1. "İHO DKAB Öğretmenlerinin Alan Bilgisi Yeterlik Alanına İlişkin Görüşleri

Tablo 12. Öğretmenlerin "Alan Bilgisi" Yeterlik Alanına İlişkin Görüşleri (Önem ve Yeterlik)

		ÖNEMLİ GÖRME					YETERLİK				
		Çok önemli (5) Çok önemsiz (1)					Çok yeterliyim (5) Çok yetersizim (1)				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
A.1. Din ve mahiyetini kavrayabilme											
1	Din ve din ile ilgili kavramları yorumlayabilme	135	109	7		1	46	179	26	1	

2	Dinin kaynağı ve önemini açıklayabilme	168	76	7		1	74	152	24	2	
3	Dinlerin tarihsel gelişimi, temel kaynaklarını ve öğretilerini yorumlayabilme	85	111	49	6	1	25	131	89	7	
A.2. İnanç ve inanç esaslarını değerlendirebilme											
4	İnanç ve inançla ilgili kavramları yorumlayabilme	157	83	11		1	76	145	28	3	
5	İslam Dini'ndeki inanç esaslarını ayet ve hadislerle temellendirebilme	189	56	6		1	54	136	58	4	
6	Allah, melek, ilahi kitap, peygamber, ahiret ve kader inancını akli ve nakli delillerle yorumlayabilme	165	75	11		1	66	139	45	2	
A.3. İbadet ve mahiyetini analiz edebilme											
7	İbadet ve ibadetle ilgili kavramları ve ibadetin mahiyetini yorumlayabilme	169	72	10		1	89	141	22		
8	İbadetin İslam Dini'ndeki yeri ve önemini Ayet ve Hadislerle temellendirebilme	177	73	1		1	76	133	41	2	
9	İslam Dini'ndeki ibadetlerle ilgili ilkeleri, çeşitlerini, özelliklerini ve yapılaş şekillerini açıklayabilme	168	76	6	1	1	99	130	20	3	
10	İbadetlerle ilgili Dua, Ayet ve Sureleri okuyarak anlamlarını yorumlayabilme	159	83	9		1	83	128	38	3	
11	İbadetlerin bireysel ve toplumsal yararlarını akli ve nakli delillerle temellendirebilme	136	101	15			63	144	42	3	
A.4. Ahlak ve mahiyetini analiz edebilme											
12	Ahlak ve ahlakla ilgili kavramları açıklayabilme	145	94	13			84	129	38	1	
13	Ahlakın İslam Dini'ndeki yeri ve önemini Ayet ve Hadislerle temellendirebilme	166	79	5	1	1	66	135	46	5	
14	İslam'da övülen ve sakınılması istenen tutum ve davranışları açıklayabilme	176	69	6		1	100	131	21		
15	İnanç - İbadet - Ahlak ilişkisini kurabilme	169	75	7		1	94	130	28		
16	Güzel ahlakın bireysel ve toplumsal yaşama etkilerini belirtebilme	169	78	5			96	136	20		

A.5. İslam ve İslam düşüncesinin tarihsel gelişimini ve içeriğini analiz edebilme										
17	İslam Dini'nin temel özelliklerini ve ana konularını temel kaynaklarından ana hatlarıyla açıklayabilme	144	100	8			75	135	42	
18	Hz. Muhammed'in hayatını ve örnekliğini bütün yönleriyle betimleyebilme	191	59	2			86	127	37	2
19	İslam Düşüncesinin oluşumunu, tarihsel gelişimini ve temel özelliklerini tartışabilme	97	112	41	2		39	136	71	6
20	İslam ilimleriyle ilgili temel kaynakları genel özellikleriyle tanıtabilme	103	109	38	2		35	128	80	9
A.6. Din-kültür ilişkisini kavrayabilme										
21	Kültür, kültürler ve Türk kültürü ile ilgili kavramları açıklayabilme	64	111	71	6		47	128	71	6
22	Dinin kültür üzerindeki, kültürün din üzerindeki etkilerini yorumlayabilme	81	125	44	2		58	146	47	1
23	İslam kültür ve medeniyetinin oluşumunu ve temel özelliklerini açıklayabilme	78	122	50	2		36	131	80	5
24	İslam Düşüncesindeki farklı yorum biçimlerinin oluşumunu, tarihsel gelişimini ve yorumlarını ana hatlarıyla belirtebilme	102	112	35	3		41	124	78	9
25	İslam'ın sanat ve estetiğe bakışını açıklayabilme	52	111	82	6	1	38	99	96	19

Tablo 12 öğretmenlerin "Alan Bilgisi Yeterlik" alanına ait yeterlik maddelerini ne derece önemli gördükleri ve yine bu maddelere göre kendilerini hangi düzeyde yeterli algıladıklarına ilişkin görüşlerini göstermektedir. Alan bilgisi yeterlik alanına ait toplam 25 maddeden 14 tanesinde sadece 1 öğretmen bu 14 maddenin çok önemsiz olduğunu düşünmektedir. Alana ait yeterlik maddelerine göre hiçbir öğretmen kendisinin çok yetersiz olduğunu düşünmemektedir. Alan bilgisi yeterlik alanının;

A1 alt yeterlik maddesine ait 3. madde "Dinlerin tarihsel gelişimi, temel kaynaklarını ve öğretilerini yorumlarını" maddesi, öğretmenlerin maddeyi önemli görmesi ve kendilerini yeterli görmeleri yönünden, diğer maddelere göre oldukça düşük seviyelerde olması bakımından dikkat çekmektedir.

A2 alt yeterlik maddesine ait olan "İslam Dini'ndeki inanç esaslarını ayet ve hadislerle temellendiririm" yeterlik maddesinde ise; öğretmenler bu maddeyi dikkat çekici oranda

çok önemli görmesine karşın, bu maddeye göre kendilerini yine dikkat çekici oranda yeterince yeterli görmemektedir. Yani, bu maddeyi 189 öğretmen çok önemli, 56 öğretmen önemli, 6 öğretmen orta seviyede önemli görürken, bu maddeye göre 54 öğretmen kendisini çok yeterli, 136 öğretmen yeterli, 58 öğretmen ise orta seviyede yeterli görmektedir.

A3 alt yeterlik maddesine ait olan “İbadetin İslam Dini’ndeki yeri ve önemini ayet ve hadislerle temellendiririm” yeterlik maddesinde; 177 öğretmen bu yeterlik maddesini çok önemli, 73 öğretmen ise önemli bulmaktadır. Bu maddeye göre 76 öğretmen kendisini çok yeterli, 133 öğretmen ise bu maddeye göre kendisini yeterli görmektedir. “İbadetlerin bireysel ve toplumsal yararlarını akli ve nakli delillerle temellendiririm” yeterlik maddesinde ise; bu yeterlik maddesini 136 öğretmen çok önemli görmesine karşın kendisini bu maddeye göre çok yeterli gören öğretmenlerin sayısı sadece 63’tür.

A4 alt yeterlik maddesine ait olan “Ahlakın İslam Dini’ndeki yeri ve önemini ayet ve hadislerle temellendiririm” yeterlik maddesinde; 166 öğretmen bu yeterlik maddesini çok önemli, 79 öğretmen ise önemli bulmaktadır. Bu maddeye göre 66 öğretmen kendisini çok yeterli, 135 öğretmen ise bu maddeye göre kendisini yeterli görmektedir.

“A5 alt yeterlik maddesine ait 19. ve 20. maddeleri ile A6 yeterlik maddesine ait olan tüm maddeler diğer maddelere kıyasla önem ve yeterlik algısı bakımından oldukça düşük oranlarda olması bakımından dikkat çekmektedir. 19. madde olan “İslam Düşüncesinin oluşumunu, tarihsel gelişimini ve temel özelliklerini tartışırım” yeterlik maddesini 97 öğretmen çok önemli görmesine karşın kendisini bu maddeye göre çok yeterli gören öğretmenlerin sayısı sadece 39’dur. “İslam ilimleriyle ilgili temel kaynakları genel özellikleriyle tanıtırım” yeterlik maddesini 103 öğretmen çok önemli görmesine karşın kendisini bu maddeye göre çok yeterli gören öğretmen sayısı ise sadece 35’tir.

A6 alt yeterlik maddesine ait olan yeterlik maddelerinin genelini diğer maddelere göre daha az sayıda öğretmen çok önemli görmekte ve yine diğer maddelere kıyasla daha az sayıda öğretmen kendisini çok yeterli görmektedir.

Bu alana ait olan yeterlik maddelerinin tamamına yakınında öğretmenlerin büyük çoğunluğu maddeleri çok önemli ya da önemli görmekte, öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu kendilerini genel anlamda çok yeterli, yeterli ya da orta seviyede yeterli görmektedir. Bu yeterlik alanına ait tüm maddelerde öğretmenlerin önem algılarının yeterlik algılarına göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

2.2.2. “İHO DKAB Öğretmenlerinin Alan Eğitimi Bilgisi Yeterlik Alanına İlişkin Görüşleri

Tablo 13. Öğretmenlerin “Alan Eğitimi Bilgisi” Yeterlik Alanına İlişkin Görüşleri (Önem ve Yeterlik)

		ÖNEMLİ GÖRME					YETERLİK				
		Çok önemli(5) Çok önemsiz (1)					Çok yeterliyim (5) Çok yetersizim (1)				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
B.1. Öğrenme-öğretme sürecini planlayabilme											
26	Öğrencilerin dini ve ahlaki gelişimlerini dikkate alarak plan yapabilme	133	109	7	2	1	48	146	52	6	
27	Planlarımda öğrencilerin öğrenme tarzlarına uygun, dini ve ahlaki kavramları öğrenmelerine, değer ve tutumları içselleştirmelerine yönelik etkinliklere yer verebilme	133	102	15	2		54	141	53	4	
28	Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin dini ve ahlaki gelişimlerine yönelik etkinlikleri planlarımda belirtebilme	106	111	32	3		37	107	90	18	
B.2. Öğrenme-öğretme ortamlarını düzenleyebilme											
29	Öğrencelerin dini ve ahlaki konularla ilgili iletişim, empati, problem çözme, karar verme vb. becerilerini geliştirmeye yönelik yöntemleri kullanabilme	136	106	9	1		56	140	49	7	
30	Öğrencilerin kendi dini ve ahlaki anlayışlarını serbestçe ifade etmelerine yönelik eğitim ortamları hazırlayabilme	134	99	18	1		67	141	41	3	
31	Öğrencilerin DKAB ile ilgili kaynak, araç ve gereçlere ulaşabilecekleri bir ortam hazırlayabilme	115	120	16	1		39	138	64	11	
B.3. Öğrencilerin Kur'an-ı Kerim mealini ve diğer dini kaynakları kullanma becerilerini geliştirebilme											
32	Öğrencilere İslam Dini'yle ilgili kaynak eserleri kullanmalarına yönelik etkinlikler düzenleyebilme	117	119	15	1		45	125	70	12	
33	Dini ve ahlaki konularda bilgi teknolojilerinden yararlanarak araştırma yapılmasına yönelik etkinlikler hazırlayabilme	94	115	41	2		41	109	86	15	1
B.4. Öğrencilerin iletişim ve empati becerilerini geliştirebilme											
34	Öğrencileri güzel söz ve davranışlara yönlendirmek için empati yapabilme	147	97	8			82	141	28	1	
35	Öğrencilerin dinin sevgi ve hoşgörü boyutunu içselleştirmelerine yönelik etkinlikler düzenleyebilme	126	109	17			67	133	47	5	
36	Öğrencilerin farklı dini anlayışlara, fikir ve düşüncelere hoşgörü ile yaklaşmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler hazırlayabilme	130	102	19	1		55	135	54	8	
B.5. Öğrencilerin eleştirel düşünme, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirebilme											

37	Öğrencilerin inanma ve yaşama özgürlüğü bilinci kazanmalarına yönelik etkinlikler düzenleyebilme	114	118	19	1	45	137	59	11	
38	Öğrencilerin doğru dini bilgiler ile batıl inanç ve hurafeleri ayırt etmelerine yardımcı olacak çalışmalar yapabilme	161	85	6		82	132	35	3	
39	Öğrencilerin din ve ahlak alanında doğru bilgi edinme, karar verebilme ve hayatın anlamını keşfetme yeteneğini geliştirmeye yönelik etkinlikler düzenleyebilme	141	97	14		54	132	58	8	
B.6. Öğrencilerin sosyal katılım becerilerini geliştirebilme										
40	Öğrencilerin dinin birleştirici rolünü fark etmelerine yönelik etkinlikler düzenleyebilme	142	99	11		57	131	58	6	
41	Öğrencilerin dinin öğütlerinden hareketle çevresindeki ihtiyaç sahiplerine karşı duyarlı olmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler düzenleyebilme	162	72	18		65	123	59	5	
42	Öğrencilerin dini ve ahlaki konulardaki sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılmalarını sağlayacak uygulamalar yapabilme	126	105	20	1	45	118	75	13	1
B.7. Öğretim sürecini değerlendirebilme										
43	Öğrencilerin DKAB konularıyla ilgili bilgi, beceri ve tutumlarını tanıma amaçlı ölçme araçları hazırlayabilme	97	123	30	2	32	111	88	20	1
44	Öğrencilerin dini ve ahlaki kavramları, değer ve tutumları tanıma düzeylerini belirlemek için ölçme araçları hazırlayabilme	90	135	26	1	28	115	88	20	1

Tablo 13 öğretmenlerin “Alan Eğitimi Bilgisi” yeterli alanına ait yeterli maddelerini ne derece önemli gördükleri ve yine bu maddelere göre kendilerini ne derecede yeterli algıladıklarına ilişkin görüşlerini göstermektedir. Bu yeterli alanına ait toplam 19 maddeden 1 maddede sadece 1 öğretmen çok önemsiz olarak görüş belirtmiştir. Toplam 19 maddeden 4 maddeye göre sadece 1 öğretmen kendisini çok yetersiz olarak görmüştür. Alan eğitimi bilgisi yeterli alanının;

B1 alt yeterli maddesine ait olan “Öğrencilerin dini ve ahlaki gelişimlerini dikkate alarak plan yaparım” yeterli maddesinde; 133 öğretmen bu yeterli maddesini çok önemli, 109 öğretmen ise önemli bulmaktadır. Bu maddeye göre 48 öğretmen kendisini çok yeterli, 146 öğretmen ise yeterli görmektedir. “Planlarımda öğrencilerin öğrenme tarzlarına uygun, dini ve ahlaki kavramları öğrenmelerine, değer ve tutumları içselleştirmelerine yönelik etkinliklere yer veririm” yeterli maddesine göre; 133 öğretmen bu yeterli maddesini çok önemli, 102 öğretmen ise önemli bulmaktadır. “Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin dini ve ahlaki gelişimlerine yönelik etkinlikleri planlarında belirtirim” yeterli maddesini 217 öğretmen çok önemli ya da önemli gördüğü halde sadece 144 öğretmen bu maddeye göre kendisini çok yeterli ya da yeterli görmektedir.

B2 alt yeterlik maddesine ait olan “Öğrencilerin DKAB ile ilgili kaynak, araç ve gereçlere ulaşabilecekleri bir ortam hazırlarım” yeterlik maddesinde; bu yeterlik maddesini 235 öğretmen çok önemli ya da önemli görmesine karşın kendisini bu maddeye göre çok yeterli ya da yeterli gören öğretmenlerin sayısı sadece 177’dir. Ayrıca 64 öğretmen kendisini bu maddeye göre orta seviyede yeterli, 11 öğretmen de kendisini yetersiz görmektedir.

B3 alt yeterlik maddesine ait olan “Öğrencilere İslam Dini’yle ilgili kaynak eserleri kullanmalarına yönelik etkinlikler düzenlerim” yeterlik maddesinde; yeterlik maddesini 236 öğretmen çok önemli ya da önemli görmesine karşın kendisini bu maddeye göre çok yeterli ya da yeterli gören öğretmenlerin sayısı sadece 170’tir. 70 öğretmen kendisini bu maddeye göre orta seviyede yeterli görmektedir. “Dini ve ahlaki konularda bilgi teknolojilerinden yararlanarak araştırma yapılmasına yönelik etkinlikler hazırlarım” maddesine göre bu yeterlik maddesini 209 öğretmen çok önemli ya da önemli görmesine karşın kendisini bu maddeye göre çok yeterli ya da yeterli gören öğretmenlerin sayısı sadece 150’dir. 252 öğretmen arasında maddeye göre 86 öğretmenin kendisini orta seviyede yeterli, 15 öğretmenin de yetersiz görmesi oldukça dikkat çekici görülmektedir.

B4 “Öğrencilerin iletişim ve empati becerilerini geliştirebilirim” yeterlik maddesine verilen cevaplar açısından bir değerlendirme yapmamız gerekirse; bu yeterlik maddesine ait yeterlik maddelerini öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun çok önemli gördükleri, önemli bir kısmının da önemli görmesine karşın, bu maddelerden “Öğrencileri güzel söz ve davranışlara yönlendirmek için empati yaparım” yeterlik maddesine göre öğretmenlerden 82’si kendisini çok yeterli görürken, 141 öğretmen kendisini yeterli görmekte ve 28 öğretmen de orta seviyede yeterli görmektedir. “Öğrencilerin dinin sevgi ve hoşgörü boyutunu içselleştirmelerine yönelik etkinlikler düzenlerim” yeterlik maddesine göre öğretmenlerden 67’si kendisini çok yeterli görürken, 133 öğretmen kendisini yeterli görmekte ve 47 öğretmen de orta seviyede yeterli görmektedir. “Öğrencilerin farklı dini anlayışlara, fikir ve düşüncelere hoşgörü ile yaklaşmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler hazırlarım” yeterlik maddesine göre öğretmenlerden 55’si kendisini çok yeterli görürken, 135 öğretmen kendisini yeterli görmektedir.

B5 alt yeterlik maddesine ait olan; “Öğrencilerin din ve ahlak alanında doğru bilgi edinme, karar verebilme ve hayatın anlamını keşfetme yeteneğini geliştirmeye yönelik etkinlikler düzenlerim (yaparım / yaptırırım)” yeterlik maddesini öğretmenlerden 141’i çok önemli, 97 ‘si önemli, 14’ü orta seviyede önemli görürken, bu maddelere göre öğretmenlerden 54’ü çok yeterli, 132’ü yeterli ve 58’i orta seviyede yeterli görmektedir. Bu maddede dikkat çeken öğretmenlerin maddeyi çok önemli gördükleri düzeyde maddeye göre kendilerini yeterince çok yeterli görmedikleri, ya da önemli gördüğü ölçüde yeterli göremedikleri hususudur.

B6 alt yeterlik maddesine ait olan; “Öğrencilerin dini ve ahlaki konulardaki sosyal ve kültürel faaliyetlere etkin katılmalarını sağlayacak uygulamalar yaparım / yaptırırım” yeterlik maddesini öğretmenlerden 126’sı çok önemli, 105’i önemli, 20’si orta seviyede önemli görürken, bu maddeye göre öğretmenlerden 45’i çok yeterli, 118’i yeterli ve 75’i orta seviyede yeterli, 13 öğretmen de yetersiz görmektedir. Bu maddede, öğretmenlerin maddeyi çok önemli gördükleri düzeyde maddeye göre kendilerini çok yeterli göremedikleri, 13 öğretmenin de kendisinin yetersiz olduğunu düşünmesi dikkat çeken önemli bir husustur.

B7 alt yeterlik maddesinde öğretmenlerin yine önemli bir çoğunluğu bu maddeleri çok önemli ya da önemli görmekle beraber bu yeterlik alanının diğer maddelerine göre daha farklı bir şekilde öğretmenler kendilerini çok az sayıda öğretmen kendisini çok yeterli görmektedir. “Öğretim sürecini değerlendirebilirim” yeterlik maddesine ait olan “Öğrencilerin DKAB konularıyla ilgili bilgi, beceri ve tutumlarını tanıma amaçlı ölçme araçları hazırlarım” yeterlik maddesini öğretmenlerden 97’si çok önemli, 123’ü önemli, bu maddelere göre öğretmenlerden 32’si çok yeterli, 111’i yeterli, 88’i orta seviyede yeterli, 20 öğretmen de yetersiz görmektedir. “Öğrencilerin dini ve ahlaki kavramları, değer ve tutumları tanıma düzeylerini belirlemek için ölçme araçları hazırlarım” yeterlik maddesini öğretmenlerden 90’ı çok önemli, 135 ‘i önemli, 26’sı orta seviyede önemli görürken, bu maddelere göre öğretmenlerden 28’i çok yeterli, 115’i yeterli, 88’i orta seviyede yeterli, 20 öğretmen de yetersiz görmektedir. Bu alt yeterlik maddesine ait yeterlik maddelerinde, öğretmenlerin maddeyi çok önemli gördükleri düzeyde maddeye göre kendilerini çok yeterli göremedikleri, ya da maddeye göre kendilerini kendilerinden bekledikleri düzeyde yeterince yeterli göremediği anlaşılmaktadır. Bu alt yeterlik maddesine ait bazı yeterlik maddelerinde yaklaşık 20 öğretmenin kendisini yetersiz görmesi diğer alt yeterlik maddesine ait maddelere göre oldukça yüksek bir oran olarak dikkat çekmektedir.

Bu yeterlik alanına ait olan yeterlik maddelerinin tamamında öğretmenlerin maddeleri çok önemli ya da önemli gördüğü, öğretmenlerin maddelere göre kendilerini çok yeterli, yeterli ya da orta seviyede yeterli gördüğü, bu yeterlik alanına ait tüm maddelerde öğretmenlerin önem algılarının yeterlik algılarına göre daha yüksek seviyelerde olduğu anlaşılmaktadır.

2.2.3. “İHO DKAB Öğretmenlerinin Tutum ve Değerler Yeterlik Alanına İlişkin Görüşleri

Tablo 14. Öğretmenlerin “Tutum ve Değerler” Yeterlik Alanına İlişkin Görüşleri (Önem ve Yeterlik)

	ÖNEMLİ GÖRME					YETERLİK				
	Çok önemli(5) Çok önemsiz (1)					Çok yeterliyim (5) Çok yetersizim (1)				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
C.1. DKAB alanındaki gelişmeleri izleyebilme										

45	DKAB alanıyla ilgili yayınları takip edebilme	124	104	24			45	125	70	10	2
46	Konferans, açık oturum, bilimsel toplantı ve seminerlere izleyici olarak katılabilme	104	116	30	2		34	96	93	28	1
47	Alanıyla ilgili etkinliklerde görev ve sorumluluk alabilme	122	106	24			52	118	68	14	
C.2. Güncel konularla evrensel değerler konusunda öğrencilere rehberlik edebilme											
48	Öğrencilerin inanç, ibadet, ahlak ve güncel konulardaki soru ve sorunlarının çözümlenmesinde rehberlik yapabilme	164	80	7	1		79	136	36	1	
49	Değerlerin fert ve toplum hayatındaki önemini kavramalarında öğrencilere yardımcı olabilme	125	118	9			60	146	43	2	1
50	Öğrencilerin ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamaya gönüllü olabilme	150	92	9	1		76	136	39	1	
C.3. Dini ve ahlaki değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine değer verebilme											
51	Dinin, milli ve evrensel değerlerin korunmasındaki önemini savunabilme	149	90	12	1		76	135	40	1	
52	Ahlaki davranışları içselleştirerek çevreme örnek olabilme	178	68	6			74	123	50	3	2
53	Dini ve ahlaki davranışların korunması ve geliştirilmesinde Hz. Muhammed (s.a.v.)'in örneğini benimseyebilme	208	40	3		1	106	119	25	2	
C.4. Bir arada yaşama ve hoşgörü kültürü oluşturabilme											
54	Bir arada yaşama, barış ve hoşgörü kültürünün oluşturulup yaygınlaştırılmasında çevreme örnek olabilme	174	70	8			78	140	31	3	
55	Değer Eğitiminin gerçekleştirilmesinde dini değerlerin katkısının bilincinde olabilme	162	79	10	1		85	134	30	3	
C.5. Alanında Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaya değer verebilme											
56	Dini ve ahlaki alandaki kavramların yazım ve telaffuzuna uygun olarak kullanımına özen göstererek öğrencilere ve çevreme örnek olabilme	140	103	8	1		86	135	31		
57	Öğrencilerin dini ve ahlaki kavramları doğru kullanmalarına rehberlik edebilme	155	90	6	1		89	130	33		

Tablo 14 öğretmenlerin “tutum ve değerler” yeterlik alanına ait yeterlik maddelerini ne derece önemli gördükleri ve yine bu maddelere göre kendilerini ne derecede yeterli algıladıklarına ilişkin görüşlerini yansıtmaktadır. Bu yeterlik alanına ait toplam 13 maddede 1 madde için sadece 1 öğretmen çok önemsiz olarak görüş belirtmiştir. Bu yeterlik alanında 13 maddeden 5 madde için hiçbir öğretmen çok önemsiz ya da önemsiz olduğunu belirtmemiştir. Diğer maddeler için en az bir öğretmen bile olsa kendisini yetersiz gören öğretmen olduğu halde öğretmenlerin genel olarak kendilerini yüksek düzeylerde yeterli gördükleri anlaşılmaktadır. Tutum ve değerler yeterlik alanının;

C1 alt yeterlik maddesine ait olan “DKAB alanıyla ilgili yayınları takip ederim.” maddesinde 228 öğretmen maddeyi önemli ya da çok önemli görmesine karşın, 170 öğretmen bu

maddeye göre kendisini çok yeterli ya da yeterli görmektedir. Bu maddede 12 öğretmen kendisini yetersiz ya da çok yetersiz görmektedir. “Konferans, açık oturum, bilimsel toplantı ve seminerlere izleyici olarak katılıyorum.” maddesinde 220 öğretmen maddeyi önemli ya da çok önemli görmesine karşın, 130 öğretmen bu maddeye göre kendisini çok yeterli ya da yeterli görmektedir. Bu maddede 29 öğretmen kendisini yetersiz ya da çok yetersiz görmektedir. Bu yeterlik alanına ait maddeler içerisinde öğretmenlerin en düşük oranda önemli gördükleri, diğer tüm maddelere kıyasla öğretmenlerin kendilerini en düşük oranda çok yeterli ya da yeterli gördükleri ve yine diğer maddelere kıyasla kendilerini en yüksek oranda yetersiz ya da çok yetersiz gördükleri madde olarak dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin yeterlik düzeyi olarak en düşük seviyede olduğu bu maddede bile maddelere göre kendilerini yüksek düzeylerde çok yeterli, yeterli ya da orta seviyede yeterli hissetmekte olduğu anlaşılmaktadır.

C1 alt yeterlik maddesine ait olan “DKAB alanıyla ilgili yayınları takip ederim” yeterlik maddesini öğretmenlerden 124’ü çok önemli, 104 ‘ü önemli, 24’ü orta seviyede önemli görürken, bu maddelere göre öğretmenlerden 45’i çok yeterli, 125’i yeterli, 70’i orta seviyede yeterli, 10 öğretmen de yetersiz görmektedir. “Konferans, açık oturum, bilimsel toplantı ve seminerlere izleyici olarak katılıyorum” yeterlik maddesini öğretmenlerden 104’ü çok önemli, 116 ‘sı önemli, 30’u orta seviyede önemli görürken, bu maddelere göre öğretmenlerden 34’ü çok yeterli, 96’sı yeterli, 93’ü orta seviyede yeterli, 28 öğretmen de yetersiz görmektedir. “Alanımla ilgili etkinliklerde görev ve sorumluluk alırım” yeterlik maddesini öğretmenlerden 122’si çok önemli, 106’sı önemli, 24’ü orta seviyede önemli görürken, bu maddelere göre öğretmenlerden 52’si çok yeterli, 118’i yeterli, 68’i orta seviyede yeterli, 14 öğretmen de kendisini yetersiz görmektedir.

C3 alt yeterlik maddesine ait olan “Dini ve ahlaki davranışların korunması ve geliştirilmesinde Hazreti (Hz.) Muhammed sallallahu aleyhi vesellem (s.a.v.)’in örneğini benimserim” yeterlik maddesinde 252 öğretmenin 208 tanesi bu maddeyi çok önemli gördüğünü belirtmiştir. Bu yönüyle ankette bulunan tüm maddeler arasında en fazla öğretmen tarafından çok önemli görülen madde olarak dikkat çekmektedir. 40 öğretmen de bu maddeyi önemli gördüğünden toplam 248 öğretmen bu maddeyi çok önemli ya da önemli görmektedir. 3 öğretmen orta seviyede önemli, 1 öğretmen de çok önemsiz görmektedir. Bu maddeye göre öğretmenlerden 106’sı çok yeterli, 119’u yeterli, 25’i orta seviyede yeterli, 2 öğretmen de yetersiz görmektedir.

Bu yeterlik alanına ait olan yeterlik maddelerinin tamamına yakınında öğretmenlerin büyük çoğunluğu maddeleri çok önemli ya da önemli görmekte, öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu maddelere göre kendilerini çok yeterli, yeterli ya da orta seviyede yeterli görmektedir. Bu yeterlik alanına ait tüm maddelerde öğretmenlerin önem algıları yeterlik algılarına göre daha yüksek seviyelerde olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

Bu araştırmada, İHO'larda görev yapan DKAB öğretmenlerinin özel alan yeterliklerine yönelik yaklaşımları nasıldır? Problem cümlesinden yola çıkarak, öğretmenlerin özel alan yeterliklerine ilişkin görüşlerinin, önem ve yeterlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemleri ile elde edilen veriler değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Çalışmaya katılan öğretmenlerden % 87,7'si İHL mezunu, % 10,3'ü hafız, yaklaşık % 70'i İF mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kur'an Kerim dersi öğretiminde ise yaklaşık % 65 öğretmenin kendisini yeterli bulduğu, öğretmenlerden yaklaşık % 53'nün Arapça dersine hiç girmediği, % 9'unun derslere isteksiz ya da zorunluluktan girdiği, % 38'inin ise Arapça derslerine isteyerek girdikleri anlaşılmıştır.

Araştırmanın tüm verileri değerlendirildiğinde öğretmenlerin özel alan yeterliklerine ait maddeleri yüksek düzeylerde "önemli" gördüğü, yeterlik maddelerine göre kendilerini de yüksek düzeylerde yeterli gördüğü tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin önem algılarının yeterlik algılarından yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin kendilerini yeterlik maddelerine göre oldukça önemli düzeyde yeterli gördükleri, bunun yanında öğretmenlerin yeterlik maddesini "önemli" gördüğü düzeyde yeterli hissetmediği, ya da kendisini kendisinden beklediği düzeyde yeterince yeterli göremediği anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin genel olarak özel alan yeterliklerine ait yeterlik maddelerini yüksek düzeyde önemli gördüğüne yönelik sonuç, özel alan yeterliklerinin önem düzeyleri konusunda literatürde yer alan Mete'nin araştırmasıyla paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin genel olarak yeterlik maddelerine göre kendilerini yüksek düzeyde yeterli gördüğü ve öğretmenlerin yeterlik düzeylerinin genel olarak birbirine yakın düzeylerde olduğu şeklindeki sonuç, yeterlik düzeyleri konusunda literatürde yer alan Coşkun, Özer ve Tiryaki; Karacaoğlu; Kahramanoğlu ve Ay; ve Uslu'nun araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak; İHO DKAB öğretmenlerinin özel alan yeterliklerine ait yeterlik maddelerini yüksek düzeylerde önemli gördükleri ve bu yeterlik maddelerine göre kendilerini yüksek düzeylerde yeterli gördükleri, önem algılarının yeterlik algılarından yüksek olduğu; ayrıca öğretmenlerin önem algılarının kendi arasında ve yeterlik algılarının da yine kendi arasında birbirine yakın düzeylerde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda DKAB öğretmenlerinin özel alan yeterliklerine katkı sağlayacağından hareketle şu öneriler getirilebilir: DKAB öğretmenleri kendi aralarında belli aralıklarla istişare ve sohbet toplantıları düzenleyebilirler. Öğretmenlere, "DKAB Alanı"na yönelik seminerler düzenlenebilir. Öğretmenler ders materyali olarak daha fazla desteklenebilir. Öğrenme-Öğretme ortamının düzenlenmesi konusunda okullara gerekli destek verilerek

DKAB alanına ait derslerin işlenebileceği özel sınıflar oluşturulabilir. Eğitimin daha üst seviyelere taşınabilmesi ve öğretmen yeterliklerine katkı sağlaması amacıyla okullarda uygulanan disiplin kuralları ve öğrencilerin uyması gereken görev ve sorumluluklar yeniden düzenlenebilir. Öğretmenlerin, okul ortamında ve toplum nazarında yıpratılmasına fırsat verilmemelidir. Öğretmenlerin özgüveninin ve eğitimin kalitesinin, öğretmene verilen değer ölçüsünde artabileceği unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Atmaca, Ç. (2016). İngilizce Öğretmenlerinin Genel ve Özel Alan Öğretmen Yeterlilik Seviyeleri Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üni. EBE, Ankara.
- Avcı, Y.E. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Görüşlerine Göre Özel Alan Yeterliklerine Sahip Olma Düzeyleri (Kilis İli Örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kilis 7 Aralık Üni. SBE, Kilis.
- Aydın, Y. (2010). Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Alan Yeterliklerine İlişkin Bir Çalışma: Rize İl Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üni. SBE, İlköğretim ABD, Ankara.
- Aytekin, S. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul Yöneticileri ve Kendi Algılarına Göre Özel Alan Yeterlikleri (Denizli İl Merkezi Örnekleme). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üni. EBE, İlköğretim ABD, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Denizli.
- Bingöl Meşe, E.T. (2010). Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri: İzmir İli Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üni. FBE, İzmir.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (9. bs.), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak; E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (14. bs.), Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Can, A. (2016). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (4. bs.), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Candaş, B. (2016). Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öz Yeterliklerinin Özel Alan Yeterlikleri Bağlamında Tespiti. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üni. EBE, İlköğretim ABD, Fenbilgisi Eğitimi Bilim Dalı, Trabzon.
- Coşkun, E., Özer B., Tiryaki E.N. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının özel alan yeterlik algılarının değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üni. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27).
- Creswell, J. W. (2010). *Araştırma deseni, nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Ed. S.B. Demir), Ankara: Eğiten Kitap

- Çavuş, O. (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlik Düzeyleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üni. EBE, Sınıf Öğretmenliği ABD, Bolu.
- Duman, D. (2012). Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlilikleri ve Uygulanma Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üni. FBE, Ankara.
- Er, A. (2017). Güzel Sanatlar Lisesi Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Dersi Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliliklerine İlişkin Bir Tasarı Örneği. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üni. EBE, Güzel Sanatlar Eğitimi ABD, Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Fidan, M. (2012). Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Fen ve Teknoloji Özel Alan Yeterlilikleri Hakkındaki Özyeterlik Algıları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üni. FBE, Kırşehir.
- Görkaş, B. (2017). İngilizce Öğretmen Adaylarının Özel Alan Yeterliliklerinin YÖK, MEB ve İngiliz Dili Eğitimi Lisans Programlarında Bulunan Yeterlilikler Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üni. EBE, Eğitim Bilimleri ABD, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Antalya.
- Gül, Z. (2012). Fen Öğretiminde Öğretmenlerin Özel Alan Yeterlilikleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Fırat Üni. EBE, Elazığ.
- Güleryüz, Ş. (2015). Müzik Öğretmeni Adaylarının Özel Alan Yeterliliklerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üni. EBE, Erzurum.
- Gülteke, M. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Özel Alan Yeterlilikleri İle İlgili Görüşlerinin Analizi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üni. SBE, Burdur.
- Güneş, S. (2011). Kimya Öğretmen Adaylarının Özel Alan Yeterliliklerinin Araştırılması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üni. EBE, Ankara.
- Gürbüz, S., Şahin, F. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. (2. Bs.), Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Işıkdoğan, D. (2006). İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümü Mezunu Öğretmenlerin Yeterlilikleri. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üni. SBE., Ankara.
- Kahramanoğlu, R., Ay, Y. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının özel alan yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2/2.
- Kandırmaz, M. (2017). Ortaokul Matematik Öğretmenlerinin Matematik Öğretmenliği Özel Alan Yeterliliklerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni. SBE, Eğitim Bilimleri ABD, Kahramanmaraş.

- Karabulutlu, Z. (2016). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Eğitimlerinin Özel Alan Yeterliliklerine Etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üni. EBE, Ankara.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). AB uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlilikleri. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üni. EBE, Eğitim Programları ABD, Eğitimde Program Geliştirme Bilim Dalı, Ankara.
- Karadoğan, A. (2014). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterliliklerini Karşılama Düzeyi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üni. EBE, Erzurum.
- Karakaya, İ. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Abdurrahman Tanrıoğen (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık,
- Kararmaz, S. O. (2013). İlköğretim İngilizce Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleği Özel Alan Yeterliliklerine ilişkin Algılarının Belirlenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bülent Ecevit Üni. SBE, Zonguldak.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (4. bs.), Ankara: Sanem Matbaacılık.
- Kök, M., Çiftçi, M., ve Ayık A. (2014). Öğretmenlik mesleği özel alan yeterliklerine ilişkin bir inceleme (IOkul öncesi öğretmenliği örneği). *Atatürk Üni. SBE Dergisi*, 15(1), Erzurum.
- Koroğlu, M. (2015). Öğretmen Adaylarının Özel Alan Yeterlilikleri İle Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üni. SBE, Kırşehir.
- MEB, (2008). *Öğretmen yeterlilikleri (Öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlilikleri)*. MEB-Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Devlet Kitapları Müdürlüğü, s. X, Ankara.
- Mete, F. (2012). Türkçe'yi Yabancı Dil Olarak Öğreten Öğretmenlerin Özel Alan Yeterlilikleri Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üni. EBE, Ankara.
- Özbilen, F.M. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlilikleri Hakkındaki Görüşleri: Kars İli Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale 18 Mart Üni. EBE, Çanakkale.
- Özdemir, E. (2015). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Metin, M. (Ed.), Tarama Yöntemi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özkan, S. (2014). KPSS Alan Bilgisi Testinin Türkçe Öğretmenliği Programı ve özel Alan Yeterlilikleri Kapsamında İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üni. EBE, Gaziantep.

- Özlük, Y.Ö. (2010). Türkçe Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliklerine ilişkin Bir Araştırma (Kırıkkale Örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üni. SBE, Kırıkkale.
- Özyurt, Y. (2014). Fen Bilgisi Öğretmenliği Lisans Programı Dersleri Öğrenme Çıktılarının Fen ve Teknoloji Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri İle Örtüşme Düzeyi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üni. EBE, Bolu.
- Selçuk, B. (2013). Türkçe Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Özel Alan Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Muğla İli Örneği). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Kocaman Üni. EBE, Muğla.
- Şengül, K. (2012). Türkçe Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlikleri: Bir Durum Belirleme Çalışması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üni. EBE, Elazığ.
- Uslu, S. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Öz-Yeterlik İnançlarının İncelenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üni. EBE, Ankara.
- Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2014). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, İ. (2010). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Özel Alan ve Öz Yeterlik Algıları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üni. SBE, Türkçe Eğitimi ABD, Erzurum.
- Zengin, Z.S. (2015). Din hizmetlerinin tarihsel gelişimi. *Din hizmetlerinde iletişim ve rehberlik el kitabı*. (Ed. Recai Doğan, Remziye Ege). Ankara: Grafiker Yayınları, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp> , (27.10.2018).